

Primorski Glas

Izlazi svake subote. - Ciena do svrhe tek. godine
K 1.40. - Pojedini broj 6 para. - Plativo i utuživo
u Makarskoj.

Uprava lista nalazi se u Makarskoj,
a uredništvo u Šibeniku.
Izdavač i odgovorni urednik: Ivo Blažević.
Tisak: „Hrvatske Tiskare“ - Šibenik.

Oglasi, zahvale i priobćena po pogodbi. - Ruko-
pisi se ne vraćaju. - Ne biljegovana pisma ne
primaju se.

Naša trobojnica.

Kao što svi narodi svijeta, ima i hrvatski narod svetinja, kojima se diči i ponosi, koje za živu glavu pogrdio nebi, a nebi valaj ni dopustio da mu tko nepozvan u nje kreće; jer bi time uvriedio njegovu narodnu čast i ponos, krenuo bi ga u najtanju žicu i u živac, a to najgore boli.

Kako god dakle Niemci i Magjari, Talijani i Francuzi i ostali puci imaju svoje narodne znakove, isto tako i Hrvati imaju svoju trobojnicu, koja mora biti svakome rodoljubnom srcu sveta.

Po cijeloj hrvatskoj domaji lepršala je od davnine naša trobojnica; ona je resila naše kuće i tvrđjave, stršila je sa brda i bedema, resila je naše crkve i zvonike, dičila prosvjetne zgrade i spomenike, izticala se svugdje, na kopnu i na moru.

Naši pradjedovi vrstali su se pod ovim barjakom u bojne redove i navaljivali na dušmanske šance, izlagali čestokrat i svoje grudi da obrane svetinju svoju i da ju zadržaju na odlično mjesto nakon izvoštene pobjede.

Otci naši stupali su sa trobojnicom na biralište svojih pouzdanika u doba narodnog osvješćenja. Oko trobojnice okupljali su se narodni borci protiv tuđinskoj naježdi, protiv odrodima i prekomorskim dopuzima, koji su nekakvom dalmatinskom tobože zastavom htjeli ukinuti našu milu trobojnicu, samo da se nezna za naše hrvatsko ime, za našu starinu i slavu. Ali je sve to ostalo bez uspjeha, jer je naša trobojka srcu našem prirasla; mi ju nikome ne damo u ruke; za nju i za naš hrvatski jezik borit ćemo se do izdaha protiv svakome, koji bi se smiono ustao, da nam ove svete narodne znakove bud kako vriedja i poniziva.

U zadnje zemane imala je naša trobojnica mnogo protivnika; kušalo se i u Dalmaciji i u Banovini, da se mal a mal proriedjuju hrvatski barjaci, ali je sviestan narod odolilo svim napastima i odvažno se opraio svim pokušajim. U Zagrebu i po cijeloj Hrvatskoj pokušali su više puta oholi Magjari da svoje barjake na našem tlu razmataju, ali su se naša sviestna braća tome nečovječnom postupanju snažnom mišicom oduprla.

Ne boli nas toliko što se naši dušmani rote protiv našoj trobojnici, jer je to njihov zanat; ali nas ljuto peče,

kad se naši ljudi, što se razmeću nekakvim rodoljubljem, stide svog barjaka i radi svojih osobnih ciljeva ponizuju naše svetinje.

Mi smo u predzadnjem broju „Primorskog Glasa“ otvoreno kazali: kako je advokat Smodlaka jedan pogibeljan i neiskren čovjek, jer je vazda gledao sebe, a za narod i narodne svetinje deveta mu briga. Dokazali smo čisto i bistro, da on nije Bog zna kakov prijatelj našega jezika, a na ovo nije ni besjede odgovorio. Smodlaka, koji kad mu se u žicu krene skače ko blesan ris, štiti ko zaliven, jer smo mu istinu očatali. Danas pako iznosimo još jednu, neka i mali puk zna, kakav je taj Smodlaka, taj umišljeni dobrotvor maloga puka.

Smodlaka dakle — čuj puče mali i veliki! — ne ljubi, ne časti i ne štije naše trobojnice toliko, koliko svaki drugi Hrvat. Ne, nećemo reći, da je dušmanin naše zastave, ali možemo i moramo duševno kazati, da je se on stidi.

A zašto se on svoje svetinje stidi? Na to je lako odgovoriti. Smodlaka ima u svojoj stranci, ili bolje: u svojoj klapi mnogo tolomaša, socialista i svakoga političkoga smeća, pa da njima ugoditi, treba da svoja čustva krije. Na taj način vriedja svoje svetinje, nesmi izticati otvoreno ni svoga jezika ni svoje zastave. I zbilja, lani su bili izbori, ali Smodlaka nije smio razviti hrv. trobojnicu, buduć mu je trebalo da za nj glasuju tolomaši, Srbi, pravi Dalmatinci, socijalisti i svi politički bezkućnici. „Naše Jedinstvo“ prigovaralo je u svakom skoro broju Smodlakini radi zastave, a on je mućao. Takovo postupanje jednoga vodje svakoga je u Dalmaciji zgađilo. Onda se je očito vidjelo: za čim ide taj čovjek; onda se otkrila sva „veličina“ njegove rodoljubne duše! I danas po Smodlakinim štionicam u Splitu izvjesuju se dalmatinske troglave krpe, koju splitski varošani iznose iz mržnje protiv našoj dragoj trobojnici. A to sve Smodlaka trpi, i mora da trpi, jer bi mu se inače one iste tikve, što je sa onim drdepanim sadio, o glavu razbijale.

Pa još kad ti ovaki odmetnici stanu, narode, govoriti o ljubavi prama Bogu, domovini i prama tebi! Ah ne, ne vjeruj medenim besjedam, nego mu u brk kao svakome napastniku otresi: **odstupi izrode!**

Iz Imotske krajine.

Što rad i sloga čini!

U imotskoj krajini bilo je nastalo neko mlitavilo i nehajstvo u rodoljubnomu životu i djelovanju. Mi ne niećemo, da je rodoljublje kod svakoga krajišnika bilo palo do niskoga stepena. To nipošto ne. Pače kažemo, da je ljubav domovinska vazda užgana bila u njihovoj duši; rodoljubne misli i ideali svedjerno su lebdili pred očima imotskih krajišnika.

Ali uza svu ovu ljubav, uza sve ovo rodoljublje, nije tamo dobro bilo. Nehaj se je opazio. Zaludu je ljubiti, zaludu je čustvovati, ako naša ljubav nije jedan plamen, a čustvo svijuh jedno čustvo.

Na žalost, to je bilo u imotskoj krajini. Ako su oni rodoljubi ljubili, ako su čustvovali, ljubili su i čustvovali su samo za se. Oni nisu bili jedni, njihov plamen nije bio jedan plamen, recimo čisto, bili su raztrojni, nisu bili složni, a potom i ljubav pojedina prama obćemu domovinskomu dobru gubila se je sama.

Lukavi Alija to je davno opazio. Sreća mu je suviše poslušila, pa je za se odmah predobio Zelembać Ivu. I nije pogriješio Alija. Zelembać je odveć fina lija. Vještak u izvrćanju i opadanju, uman u zasjedam i njihovu izabiranju, okretan uobće u provadjanju svoje namisli, da ga nemožeš lako opaziti.

Ovaj dakle Zelembać dao odmah ruku doturu Aliji i stao raditi, da bi osnovao demokratsku stranku u imotskoj krajini. Naravno, nije to Zelembać učinio radi Alije niti zaradi načela. On i nema načela, ali učinio je zaradi sebe i svoje djece. Mislio je tako obezbiediti i svoj položaj i budućnost svojih sinova.

Odmah se oko njega okupilo ono salaša u Imoskomu i stalo vikati i drečiti se. Osobito su se odlikovali pisanjem u Smodlakinoj „Sramoti“ i „Pučkoj Sramoti“. Tu su psovali, grdili i ocrnjivali. Pošten čovjek nije smio od stida izaći u varoš. A sve je to pisao ili nadahnjivao Ivo Zelembać. To je bilo uzrokom, da se je ona stranka počela nešto hvatati naroda; t. j. nije se počela hvatati naroda, nego radi bojazni da ga se ne ocrni ili u jednoj ili drugoj „Sramoti“ nitko nije smio štogod reći protiv demokratim. Tako su oni dominirali položajem.

Ali svaka sila za vremena. Imoski

rodoljubi osjećali su potrebu, da se tomu na put stane. Vidili su, da je potrebno ujediniti svoje rodoljubne snage, a odalečiti sve posebne trice, koje su pričeile njihov uspješni rodoljubni rad. Zajednička snaga, ujedinjena ljubav, čuvstvovanje domovinsko ništi ove nove kužne pojave, koji evo stali prijetiti da nam okuže narod.

Što su oni osjećali, to su i učinili. Dekan Marušić stavio se je, da se svećenstvo organizira, a veleučeni doktor Mladinov postavio se na čelu pravaškog pokreta i preuredjenja pravaške stranke u Imotskom. Mladinov je čovjek uman, mlad, pun snage i volje za radom. Imočani i ciela krajina koli svjetovnjaci, toli svećenstvo imade pouzdanje u nj, pa su se obradovali, kad su vidili, da se je Mladinov dao na takav uzvišeni rodoljubni rad. Odmah je stao drugčije strujiti život u imotskim rodoljubima. Nije potrajalo vele a stranka je već bila uređjena, jedinstvo podpuno i podpuni sklad postignut.

Doktor Mladinov i ostali rodoljubi s njime kad su već vidjeli pravaški duh oživljen hotjeli su mu dati i zakonjeni jedan pečat. To je javna skupština stranke, koja je bila uređena u kući Kucemilovića na 13. tekućega mjeseca poslie podne.

Ona skupština nije bila samo jedna prosta skupština! Kad bi mi rekli, da je ona liepo i sjajno izpala, mi nebi podpuno njezinu slavu izrekli, niti je to naprosto bila skupština. To je bio plebišit! To je bila impozantna manifestacija hrvatske misli u imoskoj krajini. Preko pet stotina duša bilo je tute i gospodske i seljačke ruke. Naravno, da vas narod nije mogao stati u prostranu kuću.

Na glas i jednoglasno bio je biran predsjednikom skupštine vrli Mladinov. Usvojen je sa najvišim oduševljenjem pravilnik stranke prava. Zatim je vatreno govorio fra Lovre Kovačević i Filip Lokan brat Slovenac.

Poslie skupštine svečana narodna povorka krenula je gradom, kličući hrvatskoj domovini i pjevajući rodoljubne pjesme. Onakova slavija Imoski nije odavna vidio. Rekao bi, da je to ona ista povorka, kad je pokojni Pavlinović bio izabran zastupnikom u imoskoj krajini. Osobito je bilo dirljivo viditi kako častni starac a čelični rodoljub Petar Petar Kolumban u toj povorci ponosno i uzhitno stupa. A što se onda mora reći o imoskoj mladosti, u koje je još krv vruća!?

Jadni demokrati konobari stulili se ko šišmiši. Jedini Ivo Zelembać stao je pred kavanom i tužno gledao ono pravaško slavlje, pa je rekao: kako mi se izjaloviše posli? A što će sada reći moj Gregorić? Nu Gligo, ko čovjek od milosrdja stao ga tješiti sa nadom, da će se opet sloga razbiti.

Ali, zaludu je i Ivi Zelembaću i Gligu čovjeku od milosrdja, pa i onomu glasovitomu stražmeštru, sloga Imočana neće se razbiti. Njihova skup-

ština pokazala je što su oni i kako je živo pravaštvo u imoskoj krajini. Imotska krajina već je sada uzorom ostalim pravašima po pokrajini, a takova će ostati i unapried. To nam jamče ljudi, koji onu krajinu vode.

Prije su se pošteni ljudi krili pred neopranim jezikom demokrata a sada se demokrati kriju pred oduševljenjem stranke prava!

Što rad i sloga čini!

Na odgovor „Slobodi“.

Smodlaka Jozo, vičan da u „Slobodi“ maloj i velikoj pripovjeda na dugo i široko — što je više i uztrpljivim demokratima dodijalo — o svojoj slavi i veličini, te da opisuje i na veliki bubanj meće svoja putošestvija, dočke, pratnje, počasti i pobjede, nije htjeo ni da usta otvori o svom izletu u Makarsku na Petrovdan. A zašto? Eto valjalo je ili bezočno lagati ili priznati nevidjenu sramotu i bruku, koju su doživili u Makarskoj demokrati; a to je doturu Jozi priznati teško, a lagati nije više lasno, pošto su se Jozine laži počele na vas mah odkrivati.

„Primorski Glas“ kazao je Jozino poniženje, a i druge su novine: „Prava Pučka Sloboda“, „Dan“ itd. čestitale Jozi, koji je sve do neki dan kutrio, ne znajući siromah što da reče i kako da zahvali na tolikim čestitkama. Makarski konobari gotovo se zabrinuli na ovaj grobni muk, pa poslali maloga Gigija u Split, neka Aliji u brk kaže: e je četa nevjernika s neharmonosti Alije svoga živo ubodena. Istom na ovu poruku probudio se lažiprorok i umiljatim glasom progovorio u gospodskoj „Bluni“. Mi se čisto iznenadismo, da je onakav ris tako nježno odgovorio, jer smo navikli bili slušati drugčije njegove diple i žešće talambase, pa nas je janječće blejanje čisto ovog puta osupnulo. Neka! Vidi se da vodja demokrata pod svoje odmakle dane sve to više pameti i ljudstva stiće. Vidit ćemo ga — ako Bog da — još umiljatijeg!

Medjutim da vidimo šta „Sloboda“ o Jozinu boravku u Makarskoj svojim telicima priča. Ona o dočeku i broju demokrata, o c. k. bonetašim i drugim zgodam nije ni opepelila, već se je biedna zadovoljila sa osnutkom demokratsko-talijanaško-socijalistične štedionice, pa veli, da to nas najvećma peče i da ne smimo o tome govoriti. Ala te je, Doture, na ovoj vrućini strašno pamet izdala! Mi smo o tom nedonosčetu, tvojoj štedioni svoju rekli u br. 5. „Prim. Glasa“; to nam je svak pošteni i pametan begenao, a ti mučiš ko zaliven. Nas ne peče ništa što ti radiš, već će to peći za malo vremena tebe i one, što su ti skute ljubili. Ustrpi se malo, pa češ nam znati o tome potanko pripovjedati.

Nadalje veli „Sloboda“, da su glazbari pijani i nauckani izviždali Tartagliu Ivu, a da to nieseu smjeli učiniti pred Smodlakinim stanom. Na ovo nam je kazati „Bluni“, da zakupnici noćnih pijanaca nieseu naši glazbari, već baš njezini konobari, koji u Smodlakinoj štionici do zore piju i pečenu prčevinu jedu, pa se iz jutra teturaju i mjere gradske ulice. Glazbari nit su bili nauckani

nit su imali namjere da maloga Ivu onako pozdrave, već je puki slučaj, što je ovaj izašao na tir. Da se je pak htjelo prišiti koju Smodlaci, to se je moglo stoput učiniti, ali pred stanom nigda i nikako, jer to nije kuća Smodlakina, već njegova djeda, a javna pristojnosti ne dopušta, da se bud čiji gost, pa još po noći, napada. Da budu naši glazbari pijani i nauckani, to se je zaista moglo dogoditi, kao što se događa da pijani i nauckani demokrati u gluho doba noći, kad ih pošteni čovjek ne može izčekati, psuju i izazivaju po gradu i često ruše javni poredak i noćni mir. Za što ih Smodlaka za ovo ne svrstuje i ne kori? Ali da. Dotur Jozo ne vidi grede u očima svojih pristaša, a onamo savjestno trun traži u očima svojih protivnika. Mudar je Jozo, majka ga s koljena ljubila!

Mi znamo za stalno, da se je Smodlaka nadao i da je želio demonstracije; pače on bi bio blažen, da bude se i do šaka došlo, jer bi tim bilo obilno gradiva za pisaniju gundeljašim oko splitskih kreketuša, te bi pred očima njegovih prirepina sinulo Alijino mrko lice sjajem mučeništva. Ali poznajući Jozinu bolest, uložismo sve sile, da do tog ne dodje. Za nas i za sve nepristrane ljude više vriedi onaj par moralnih zaušnica i pljusaka, što su pri dočeku, boravku i povratku bile prišestarene Smodlaci i Tartagli, nego svi umjetno napravljeni izkazi, koji bi onakoj vrsti ljudi samo za vadjenje kapitala služili i dobro došli.

Žao nam te je, strahobožni Ale! nu šta smo mi krivi, gdje te nemila sudbina goni i zdjela ti se variva tvoga na glavi izvrće. Pa da nije imao pravo onaj, što je rekao: „sudbina jarac“! Što „Sloboda“ natucka o nekim pismima, nek se još ustrpi, pa će valjda i o tome biti govora.

Politički pregled.

Banovina. Kazali smo u posljednjem broju, kako je Rauch bio u Kninu dočekan. Iz Knina je odmaglio i pošao u hrv. Primorje, ali je i tamo loše sreće bio, jer svukud, gdje se je pojavio, bio je dočekan zviždanjem i bukanjem. Osobito se je opoštenilo mjesto Novi. U ovome mjestu sve što je živo, dočekalo je Raucha svakovrsnim poklicima. Nu ne samo riečima, već ga se obasulo i pomidorima i konjskim izmetima. Razumjeva se po sebi, da je zloglasni ovaj ban, nakon događaja u Novom posve izvan sebe. Kažu, da je uprav smlješno bilo ga pogledati, kako je bio obliepljen. Sad se Rauch grozi i iztrage vodi, nu sveto narod ne će uplašiti, jer narod svjestan svoje časti i ponosa, hoće po što po to, da sa banske stolice zbaci madjarskog slugu.

Česka. Poslie punih šezdeset godina sastali su se slavenski odaslanici iz svih slavenskih zemalja na drugi sveslavenski sastanak u Pragu. Za slavenstvo uobće ovo je važan događaj i može uroditi velikom koristi za njega. Praški načelnik pozdravio je u ime Zlatnog Praga sakupljene slavenske zastupnike i naglasio, da će ovaj kongres viećati o zajedničkim kulturnim i gospodarskim interesima Slavena, na temelju jednakopravnosti slavenskih naroda. Na ovome sastanku jur su poprmljeni razni

važni zaključci, kao n. pr. ustrojenje jedne velike slavenske Banke, sa stotinu milijuna franaka temeljne glavnice, i sa podružnicama njezinim po svim središtima slavenskih zemalja. Ustrojenje sveslavenskog sokolskog saveza i podignuće raznih gospodarskih udruga.

Turska. Iz Soluna stižu neprestano vijesti o pobunama turskih vojnika, oficira i gradjana, koji pripadaju mladoturskoj stranci. Naosob su se te pobune pokazale u Bitolju i Solinu, gdje su mnogi vojnici odbjegli, te je došlo i do sukoba. U Arnautluku se pak osjeća oživ pokret protiv Austrije zbog gradnje željeznice kroz Novopazarski sandžak.

Osman paša imenovan je nasljednikom umrlog Šemzi paše, te je već krenuo sa cilim jednim zborom vojske protiv mladoturskih ustaša. Medjuto neki turski častnik napao je na nekom francuzkom parobrodu Sadil pašu i teško ga je ranio. Sudeći l'po svemu ovome, kao da se kuha na Balkanu, i od časa na čas mogli bi crni glasovi stići.

Perzija. Vijesti, koje stižu, prikazuju položaj u nekim pokrajinama i u gradu Tabrisu u vrlo lošem svjetlu. Medju pučanstvom vlada strah. Dućani su još uvijek zatvoreni, a po ulicama se ne vidjaju ljudi. Tek kad i kad se vidi po koja četa ljudi, koja se sukobljuje s drugom, a tada se opet razstave, ostavivši nekoliko mrtvih. Zastupnike, koji su radi veleizdaje zatvoreni, u zatvoru muče na najgrozniji način. Obći je položaj veoma tmuran, a što je još gore, to je, da se tačne vijesti ne mogu imati, jer vlada šahova ne dopušta.

Naši dopisi.

Brela, 20. srpnja.

(Razne potrebe) I. Od kada god postoji ovo selo, od svih viasti je zapušteno, samo svojoj sudbini prepušteno; tako da se na njem vrši samo Božja „pomozite mi, pomozite mi“ i ja. I zbilja uhvajuć se oni samo u Božju pomoć i sami u se, obradjujuć svoje zemlje, sadeć lozu, voće itd., živare uz božji blagoslov. Ali nikada te nikada od nikakve vlasti ne primi ovo selo ma ni najmanju podporu, bilo iz gladijskih zaklada, bilo iz kakve vanredne podpore za puteve, za vodu, za lukobrane itd., premda ovo selo svim tim oskudieva, kako ni jedno u cijeloj občini, a valjda i u cijelome kotaru.

Pitali, prosili, obraćali se na sve strane za komadić lukobrana, bit će preko 35 godina, pak otrag 20 godina pomorska vlada po nekom vjetru poslala svoje ljude, razgledali mjesto za lukobran, naredili da selo naspe toliko metara nasipa u moru. Seljani skočili, uhvatili se posla, radi, lagumaj, vadi kamenje, uništili vožnjam svoje vlastite brodove, kupili „trabakul“, te kad sve bilo gotovo, utopili sa stienam isti „trabakul“, kome se još u moru rebra nazrievaju. Mistili biednici, sad smo na čistu, nasip je gotov, vladi je sad da svoju vrši. Od onda do danas, pomorska se vlada nije niti sa mjesta makla. Opet moli, zaklinji, piši, preporučuj. Zastupnici Perić, Ribičić, Vuković činili upite u Zadru i u bielom Beču. Al

jok! kô da si piljkom u more! Občina se obraćala više puta na vladu i obširno prikazala potrebe sela; ali i to sve uzalud.

Neka je i širem občinstvu poznato — uz more, gdje je spomenuti nasip učinjen; pozor! judina je voda u selu preko ciele godine, a izvor joj je na obali morskoj; sad, kad je nasip za lukobran nasut, morski su nam valovi žalom zatrpali i onu jedinu vodu! Pomorska bi vlada, bar iz pravednosti, morala povaditi kamenje nasipa, platiti seljanom oštetu nasipa, ili u najgorem slučaju zaštititi jedini izvor vode!

Svojim obsegom selo će biti najprostranije u občini, a nema pitke vode ni za liek. Da se kogod prošee preko Gornjih Brela snebivao bi se, da vidi, iz kakovih bunara pučanstvo vodu pije. Vidio bi po toj vodi kako skaču žabetine, a sva površina pokrita je samim žmurevima, da ti se gadi na nju i pogledati. Ali da je i takove! Ljeti presuše bunari, pak je pučanstvo na sto jada, koliko radi sebe, toliko radi živine, s kojom mora na Cetinu daleko 10—12 km. ići, da je napoji, a sebi uz put vode da donese. S pomanjkanja vode na svakom je opaziti bledilo, posledicu malarije, a svake se godine pokaže više slučajeva tifusa, kome je uzrokom smrdljiva voda, koju su stanovnici primorani piti iz smradnih bunara.

II. U ovom selu nema niti jednoga unutarnjega puta. Bože pomozite! Nekoliko godina natrag seljani videći potrebu puta, koji bi vodio od javne ceste do crkve, u sredinu sela, stali da rade taj put, ne pitajući od nikoga pomoći, dapače svojevrijem i bezplatno ustupajući svoje zemljište, kud je put morao biti probiven. Pokle se je nekoliko metara učinilo, eto tukera sreskomu glavaru od c. k. Poglavarstva, da se put obustavi, jer da je to vladin put! Svak se snebivao... Graditi put... Ne pitati podpore... Bezplatno ustupiti zemljište... Zabranjujem... Ne dopuštam raditi!... Gdje se je ovo vidjelo, gdje li se čulo? Govorka se sada, da je stigla naredba na c. k. Poglavarstvo, da mjernik izgradi nacrt spomenutog puta uz dotični trebovnik, ali ne znamo koliko je tu istine, jer mjernika ne vidimo da se posla hvata. Kroz krševiti dio sela o kakovom putu ni spomena ne ima, putevi da vrat slomiješ!

U ovom je selu velika zapuštenost i glede gajeva. Prvi šumski povjerenik pk. Wisoky dao zagajiti nekoliko prostora občinskog zemljišta zvanog „Driščevac“; podigla se gora, da je bila prava milina! Uzrastao jasen, grabovina, bjelograb, crnograd, drinovina, ljepavina, smrič, gluhac itd. Seljaci se baš ponosili ovim gajem, pa ga svaki i čuvao kao svoje oko; 5—6 godina natrag šunulo u glavu šumskom povjereniku g. Nejedli-u, te ga naredio svega izsjeći. Svak se čudio i u čudu sjekao i kući nosio. Tu je sada goli kamen, kao što je bio nazad 35—40 godina! Tu već gaja nema, a to je bio jedini gaj u odlomku, a sad slobodno po njem kože pasu, kao i prije zagajenja! Drugoga nema, koji bi bio podgajen pod šumarskim nadzorom. Ima nešto crnobora nasadjena na „Dubcima“, za koji nasad koliko se je potrošilo novaca, valjalo bi zaviriti u račune šumarskoga povjerenika Nejedli-a. Nu svakako onaj prostor mogao se je nasaditi sa par stotina kruna, a možda je poletila i koja

hiljadarka. I ovdi smo na čistu, i u ovom pitanju mnogo i mnogo smo nazadovali, mjesto da smo koraknuli napried. Žalostno, ali istinito, tako da osim gaja „Crnoborje“ i „Vrulje“, koje je odlomak zasadio još prije šumarskih povjerenika, mi drugih ne imamo. A da se selo ne bude uzprotivilo, bilo bi i „Crnoborje“ već goli kamen, jer je oglas jednom zvonio, da ga se sjeće. Ovo čovjek ne bi vjerovao, ali, štioče, gola ti je istina. Mi smo vam bez lukobrana, bez vode, bez puta i bez gajeva!...

Podaca, mjeseca srpnja.

Svakom putniku, koji putuje uz krševito naše Primorje, zapeti će za oko maleno ubavo selašce Podaca, koje se je sakupilo u sred gole primorske kose, na uzvišenoj klisurini i nadkičilo se nad sinjim morom.

U tom malenom selašcu stanuje šaćica ljudi, ali ljudi poštenjaka i vatrenih rodoljuba, vaviek složnih u svakom dobrom poduzeću i rodoljubnoj borbi, koji početkom ovog mjeseca najsvčanijim načinom proslaviše postignuće svoga starodrevnog prava, nezavisnosti svoje župe.

Kad no 15. vieka progonjeni katolici turskim zulomom, predvodjeni od fratara, pribjogoše iz hercegovačkih vrleti i dodjoše u Gornje Primorje, tada najprije bijaše osnovana župa Podaca, gdje sadašnjim selima Bristu, Gradcu, Baćini, Pli. i i Pasićini bijaše matica i sjedište župnika.

U tom prvenstvu uzdrža se Podaca kroz sve burne viekove sve do g. 1849., kada vlada započe razdjeljivat župe i mejaše im označivat. Iste godine, budući samostalnost priznata svim okolnim župam bivšim ograncim Podace, njoj samoj kao majci isto pravo, što ga više viekova uživaše, bijaše dokinuto i oteto.

To poniženstvo rodne grude teško bijaše pravim sinovima podnositi, pak god. 1905., predvodjeni od svog domorodca Ot. Cvitanovića, utekoše se Visokoj Vladi, da bi im se staro pravo povratilo.

Poslie dugog i napetog očekivanja, pospješivanja i nastojanja licem na Duhove stiže viest, da se je vlada osvrnula na pravednu molbu Podačana i da im je opet povratila starodrevno pravo, proglasivši njihovu župu nezavisnom. Ovu veselu vjest neopisivim zanosom i radošću popratili svikolici uz gromovno pucanje mužara, slavljenje, vijanje trobojna i pjevanje rodoljubnih pjesama.

Tko ne poznaje sve molbe i borbe za ovo pravo izgubljeno i groznu potištenost ovih seljana za ciljih 60 g., taj ne može pojmiti, kakova ih radost obuže pri viesti ovog postignutog prava. Svim na licu čitaš osobito veselje, kao da su se robstva otresli i kao da im je težki kamen s grudi svaljen.

Dok se ponošnim Podača im od srca radujemo na povrćenom starom pravu, istodobno želimo, da kako su znali i ustrajali boriti se na pravo svoje uže domovine i rodne koljevke, tako ustraju u borbi za slobodu naše šire i obćenite rodne grude, mile nam majke Hrvatske.

Viesti.

Izbor delegata. Obavio se je izbor članova u delegacije, te su za Dalmaciju izabrani: Biakini delegatom, a zamjenikom mu je izabran Vuković.

Stonski prokop. Pomorska vlada dobila je nalog, da izgradi osnovu prokopa stonske privlake. Dubina kanala je određena osam metara.

Svečanost Gospe od Karmena obavila se je u redu i liepo. U oči blagdana glazba je svirala pred crkvom, a vatromete palio je naš vriedni vatrometar Ivan Šabić; što je obćinstvo do kasna zabavljalo. Procesija oko grada nije se mogla obaviti, zbog bure, već samo djelomično, ipak je mnogo svieta procesiji sudjelovalo.

Izlet. U nedjelju je bio izlet iz Splita sa parobrodom „Dinara“. Pošto nije bilo najljepše vrijeme, to nije bilo mnogo izletnika. Inače bilo je mirno i u redu.

Kiša. Ovih dana palo je u gradu i u okolici liepe kiše, pak je nešto i zahladilo. Krumpiru, zelju i povrću kiša će mnogo koristiti.

Lokomotiva. U ponedjeljak uputila se je prva lokomotiva za radnje na Gubavici. Poglavarstvo izdalo je shodne naredbe u pogled vožnje. Polag ove naredbe, lokomotiva će se pri vožni morati svedjer držati sjeverne strane puta (prama planini), dok druga strana puta mora biti slobodna za konje i kola. Takodjer naredilo je, da lokomotiva ne smije više prevalivati od četiri kilometra na sat, a to da se izbjegne kakovoj nesreći, jer bi se lasno mogli konji plašiti, po što nisu obiknuti vožnji lokomotive.

Treba dakle imati pažnje, jer da ne bude više štete nego koristi. Nama se medjuto čini, da je ova državna cesta uzka za prolaz onakove lokomotive i kola, koja svakim časom ovom cestom prolaze.

Stranci. Došlo je dosta stranaca ove godine u Makarsku na kupanje, a došlo bi ih i još više, da su mogli stanove naći. Na žalost nitko se u gradu ne miče, da se strance ovamo privuče, premda smo uvjereni, da uz nešto reklame, a nešto zauzimanja i požrtvovnosti moglo bi se liepe koristi imati. Makarska je zbog svoga položaja, borovine, koja je zaokružuje, zdrave vode, kao stvorena za ljetovalište, kao malo koje mjesto u Dalmaciji, a to priznaju svi stranci, koji ovamo dolaze. Medjuto, ako se do sada ništa u ovom pravcu nije učinilo, to se može u buduće, a naš će se list sa ovim toli važnim predmetom svjedobno obširnije pozabaviti, eda gradjanstvo potakne na koristan jedan podhvat.

Da se nasmiješ. Jedan demokrat: Je si li čuo tamburanje u našoj demokratskoj čitaonici? Oh, kako liepo, skladno i milozvučno udaraju. Jedan šalivdžija: Samo što nemadu pojma o notama, niti imaju uha za glazbu.

Demokrat: Bravo, tako je! Fale im samo te dvie stvari, a ostalo je uprav divno i i božanstveno.

Strašno čudo u Makarskoj.

Strašna čuda — sve se kosa ježi,
U Makarsku stigli kalabreži,
I donieli svakakvih dipala,
Pa ta družba drečiti se stala,
Rekzo bi hiljadu mačaka,

Vranetina, nećistih čavaka,
I medjeda i vukova ljutih,
I jejina i lisica žutih,
I još strašnih i lajavih pasa,
Pa složili — uh groznog užasa
Skočili se jadni Makarani,
Svi su bledi ko da su zaklani,
S pusta straha i nevolje ljute,
Još ne znadu što to biva tute.
Mnogi misle: baš je sudnji danak,
Došo svietu ovom za rastanak,
Drugi misle i hudobe su hude.
Došle smetat amo jadne ljude;
Treći rekli: nisu nego zvieri,
I vukovi pravi ljudožderi.
Bježe žene i dječicu kriju,
I sa oči gorke suze liju,
A muškići i ljudi od snage,
Tom užasu pošli u potrage,
Pa su stigli kući od poreza,
Do nje druga trese se i zeza,
Tute diple čudnovate stale;
Pa su glasom sa strašnim vikale;
Oko njih mali Pipin skače.
U ustima neku hranu zvače,
Kadkad rekne: nek nam Jozo žive
Kad je ruke mnogo milostive;
A dugendža — čelavac po glavi,
Za Pipinom odmah se objavi;
Neka žive naša stranka mila
Vaku slavu kod nam je donila,
Blaž se skoči: O čelava glavo,
Ovde prvog ja ti kličem: zdravo!
A na to se kolo uhvatilo,
Nije vele neparova bilo,
Ali jedan nad sve druge vriedi,
A sve zveka od dipala sledi.
Kad vidili ovo Makarani,
Odmah im se po nešto razdani,
Pa srditi zovnu li Kuzmana:
Oj Kuzmane slugo pouzdana
Vidiš što se ono gori radi
A od one ciganske vižladi,
Daj skoči se evo metla tebi
Budi, Kuzma, gradu u potrebi;
Iztraj metlom sve što nadješ tute
I kudrove i vukove ljute,
Ne možemo već živiti više
Ajde, Kuzme, poso je od priše!
Podje Kuzma, dobru metlu uze,
Pa do njih pomalo dopuze,
I omahnu i metlom i rukom,
Nasta vika sa grdnim jaukom,
Pobjgoše na sve četiri strane,
Ostaviše biedne Makarane.
Sad je mirno — neimade dreke,
Al spomena ostat će na vieke,
One tužne i užasne noći,
Kao potreba bješe od pomoći!
Tek je korist od tog jedna bila:
Odkad družba ta kolo savila;
Odkad diple one zadipliše,
Ovde miša nije čuti više!

Komar s Biokova.

Razno.

Kuga. Potvrđuje se viest, da je na otoku Tereira buknuła kuga. Otok Tereira nalazi se u arćipelagu Azora. Prema zadnjim viestima umrla su od kuge četvorica. Pojavila su se druga nova četiri slućajaja. Poduzete su sve mjere, da se strašna bolest ne proširi dalje.

Željezničke nesreće. Javljaju iz Sarajeva, da je pri sudaru vlakova kod Vran-

duka ranjeno lako nekoliko osoba. — Iz Beća pak javljaju, da se je kod Sant Pöltona sudario osobni vlak sa teretnim, pri čem je šest osoba težko ranjeno, a osam lako. Oštećeno je više željeznićkih kola.

Fanfara u vojsci. Vladarevom odlukom iztupaju iz obićajaja bubnjevi, koji su se u potrebljavali u pukovnijama pješaćke vojске. Svaka će kumpanija odsele imati četiri trubljaća, a svi će zajedno saćinjavati fanfaru u pukovnijama.

Ubio ih grom. Blizu Pariza ubio je grom trinaest osoba.

Kako ubiše Semzi pašu. Semzi paša bio dobio nalog iz Carigrada, da na svaki način krene prema Resni. Mnogi su ga od tog odvraćali, nu paša je svakako htjeo da odputuje, te je naložio, da mu predvedu jednu kočiju. U času, kad je paša digao nogu, da stupi u kočiju, odjeknu nekoliko hitaca. Činilo se, e je to dogovoren znak. Dok je svjetina trćala prama mjestu, odakle se začuli hitci, približio se paši jedan časnik, koji je iz velike blizine izpalio u nj dva hitca. Paša se okrenuo i za nekoliko minuta izdhanuo. Posredovala namah policija i oružništvo. Medjutim je ubojici pošlo za rukom da umakne.

Zagonetke.

1. Poleti golub bez krila, pade na dub bezgrana, ubiga carev sin bez ruku, izjede ga carević bez zuba? (snijeg, sunce, zemlja).
 2. Pusti žicu do Mostara, a skupi ih u ljupinu od jaja? (oči).
 3. Čit faćiter pod gorom nakićen? (groždje).
 4. Osvaklen gvoždje a u sriedi meso? (prsten.)
 5. Leži mrtva kobila na sred polja, iz nje živa ždrjebav skaću? (kuća).
 6. Dva stapa, jedna vrata? (gaće).
 7. Dvie seke u pećini sjede, svakog vide, samo sebe ne vide? (oči).
 8. Što iz brda laje? (sjekira).
 9. Sjedi cince na granici u crvenoj kabanici, jviše valja kabanica nego cince i granica? (sjerak.)
 10. Pet se baba niz ploću plazza ili, pet se baba po mrazu plazza? (ušćipci).
 11. U moga ćaće, ne čiste gaće? (ćadja u kući).
 12. Crno crievo niz neba visi? (komoštre).
 13. Ja oćerah na vodu galonju, a doćerah bjetonju? (repa).
 14. Crven vö crnu kravu liže? (vatra uz kotó).
 15. Dug dugonja dug do neba, a žena mu do gležnja? (dim i vatra).
 16. Ide Jure gradinom, zametnuo se jandjijom, jandjija mu govori, tuda Jure debeli? (kantar).
 17. Nebo podkovano ćavlina? (zviezde).
 18. Korom kori mal, medju njima leži zmaj? (korice i nož).
 19. U ošta je na glavi rep? (kašika).
 20. Idje dola do dola, a zove se Todora? (zvono).
 21. Na što trće, soli ne će, na vodu idje a vode ne će? (zvono na govećetu ili ovci).
 22. Zaklato odrto idje kući pjevajući? (diple s mišćićem sledi).
- Pokupio Todor Šenica, učitelj u Gracu Hrćegovine.